

Creanță
**Creanță
Școalei**

**Revistă de Pedagogie
și Cultură Generală
a Învățătorilor din județul Cluj**

FREAMĂTUL ȘCOALEI

Revistă de Pedagogie și Cultură Generală a învățătorilor din jud. Cluj

Director:
Vasile Chintoanu
inspector școlar

Redactori resp.:
Nicolae Găgescu
și
Augustin Dordai

Administrator:
Damian Popescu

Corespondența pt. redacție: Școala primară Nr. 18 str. Vânătorilor

Corespondența pt. administrație: D. Popescu Strada Amurg Nr. 17.

COMITETUL FONDATOR:

Dordai Augustin, Chintoanu Vasile, Popescu Damian, Găgescu Nicolae, Moldovan Vasile, Călugăru Vasile, Tăușan Dumitru, Racofi Gheorghe, Mihoc Eronim, Marin D. Nicolae, Bularda Nicolae, Pop Simion, Orosfoian Silviu, Ciociu Pavel, Onișor Gheorghe, Vasu Dumitru, Trifu Vasile, Matei Simion, Mureșan Ioan, Mitrea Aurel, Pleșa Gheorghe, Stancu Nicolae și Dăneț Ioan

COMITETUL DE REDACȚIE:

Nicolae Găgescu, Dordai Augustin, Călugăru Vasile, George Racofi, Tăușan Dumitru

Revista apare la 1 ale fiecărei luni

*

Abonamentul **120 lei** anual.

Pentru autorități și comitetele școlare **150 lei** anual

*

Oricine primește un număr, dacă nu-l înapoiază în timp de 10 zile, se consideră abonat

*

Primim schimb de reviste și cărți pentru recenzii

*

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază

*

Rugăm colaboratorii la revista noastră să trimeată manuscrisele între 1—15 ale fiecărei luni la Redacția: „Freamătul Școalei“, Școala primară de Stat No. 18, Str. Vânătorilor Cluj.

FREAMĂTUL ȘCOALEI

24 Ianuarie 1859

Alegerea colonelului Alexandru Cuza, în 5 Ianuarie 1859, Domn al Moldovei, iar ziua de 24 Ianuarie a aceluiaș an de Domn al Munteniei, trebuie considerată ca prima și decisiva biruință a conștiinței naționale panromânești spre realizarea unirii noastre politice, care urma să o împlinim împotriva voinții marilor puteri europene, obișnuite veacuri de-a rândul a considera pământul românesc drept teren discutabil în calea imperialismelor lor cuceritoare.

Ideea de a uni Moldova și Muntenia într'un singur stat a fost discutată și de Iosif II și Ecaterina II ca o soluție menită a împăca rivalitatea ruso-austriacă pentru stăpânirea acestor principate române. Acest proiect al înființării „Regatului Daciei”, pentru cei doi monarhi n'a avut urmări practice, pentru noi în schimb a rămas o dovadă indiscutabilă că înființarea statului unitar român la gurile Dunării nu e numai un postulat al nostru, ci e și o cerință europeană, impunându-se ca singura soluție posibilă pentru așezarea păcii în Răsăritul Europei.

La această concluzie însă marile puteri europene vor ajunge abia la mijlocul secolului al XIX-lea. Până atunci, Rusia în urma războiului victorios împotriva Turcilor, încheiat cu pacea dela Adrianopol în 1829, reuși să-și impună în Principatele Române protectoratul său, devenit tot mai apăsător prin Regulamentul Organic.

Conștiința națională a Românilor se ridică însă tot mai puternică împotriva tendințelor de a permanentiza stăpânirea străină prin acest Regulament până ce ea ieși biruitoare prin hotă.

rările divanurilor ad hoc din 1857 și prin alegerea Domnitorului Cuza în 1859.

Această manifestare colectivă a sufletului românesc pe calea săvârșirii idealului nostru național de unire politică a tuturor Românilor își are originea în acea conștiință de unitate de rasă, care prin contactul permanent între Români de pe ambele laturi ale Capașilor se închegease menținându-se în stare virtuală în sufletul maselor noastre populare dealungul secolelor. Cristalizarea acestei stări psihice colective românești în ideea politică a creerii statului unitar național, fu ajutată de răspândirea în primul deceniu al sec. XIX a ideilor revoluției franceze care zdrobind tiparele vechilor instituții feudale desființă granițele autonomiilor provinciale și ridică ideea națională biruitoare asupra celei monarhice absolutiste. Efectul se simți îndată în Balcani, unde Sârbii și Grecii porniră răscoala împotriva stăpânirii Turcești precum și în Muntenia, unde Tudor Vladimirescu ajutat de boeri trecuți prin școala lui Gh. Lazăr, transformă răscoala pornită cu caracter social într'o mișcare națională pentru desrobirea țării de sub apăsarea politică și economică a Grecilor. Înfrângerea revoluției naționale polone din anii 30 de către Ruși, precum și introducerea, urmată imediat, a Regulamentului Organic în Principate, n'a putut suprima curentul naționalist ce înfiora sufletul tinerilor Români, dimpotrivă ei grupându-se în jurul lui Ioan Câmpineanu și intrând în tainice legături de alianță cu conducătorul revoluționarilor emigrați poloni, principele Czartoryski, porniră lupta deschisă împotriva asupritorului comun. Programul politic a lui Câmpineanu depășea simpla preocupare de a îndepărta protectoratul rusesc din Principate, preconizând planul mai larg al unirii tuturor Românilor într'un stat național puternic menit a pune capăt tendințelor de expansiune rusească sau austriacă spre gurile Dunării și a aduce pacea din aceste regiuni. Dacă în acel timp al anilor 40, guvernele din Apusul european, preocupate de meschine interese politice și economice, n'au fost în stare să înțeleagă importanța europeană

a cererilor lui Câmpineanu, patrioții romni în schimb, prin vjeloasă revoluție deslănțuită în 1848, în Ardeal și Țara Românească, au arătat tuturor că realizarea idealului nostru politic poate fi amânată, dar nu va putea fi în viitor împiedecată de a lua ființă ori câte obstacole ar îngrămădi vecinii interesați în calea noastră. Fiindcă, deși mișcarea revoluționară din anul 48 fu înfrântă, nu se împlini încă un deceniu și marile puteri apusene porniră pe calea concesiunilor. După înfrângerea Rusiei în războiul din Crimeea, sub presiunea tot mai mare a conștiinței naționale a Românilor ele se văzură constrânse la 1856 de a scoate Principatele de sub protectoratul rusesc, de a confirma alegerea lui Cuza la 24 Ianuarie 1859 de Domn al celor două țări române și de a recunoaște reala unire a acestor două principate într'un singur stat național înfăptuită la 24 Ianuarie 1862.

Era prima biruință mare — parțială, adevărat, dar hotărâtoare — pe calea realizării unității politice a tuturor Românilor biruință obținută prin vrednicia noastră mărturisită chiar și de istorici streini ca învățatul profesor englez Seton Watson, care apreciind eforturile patrioților români pentru unirea Principatelor, constată că „noul stat român n'a fost adus la viață de marile puteri”.

Suntem, deci, îndreptățiți să revendicăm această pagină de istorie europeană în întregime pentru noi, fiindcă prin crearea statului român n'am împlinit numai o poruncă a destinului nostru național, ci am realizat și un instrument pentru menținerea păcii și am deschis posibilitatea neamului nostru de a se integra în evoluția culturii europene.

I. Moga, profesor.

Măsurarea Inteligenței la Adulți

PROBLEMA MASURARII INTELIGENȚEI

b) GENERALITAȚI ASUPRA TESTELOR ȘI CONDIȚIILOR DE ETALONARE.

După cum am arătat în prima parte a capitolului prezent, inteligența unui individ se poate măsura prin metoda testelor. Ce este un *test*? Noțiunea de „test” este introdusă pentru prima dată în psihologie de către *Cattell* în 1890, înțelegând prin el o probă destinată a măsura diferite funcțiuni psihice, iar prin această măsurare să se ajungă la stabilirea fizionomiei mintale a unui individ. *Claparède* înțelege prin test „o probă prin care se urmărește determinarea unui caracter psihic sau fizic a unui individ”¹⁾; iar după *Piéron* „testul este o probă care are drept scop caracterizarea unui individ dintr'un punct de vedere determinat”²⁾.

Testele le putem împărți în două mari clase: 1, teste de vârstă mentală, sau de nivel de dezvoltare și 2) teste de aptitudini³⁾.

Distincția de mai sus se bazează pe faptul următor: dacă un test arată o variație mai mare dela vârstă la vârstă, atunci este un test de dezvoltare mentală, în cazul că se adresează mai

---

1) *E. Claparède*: Comment diagnostiquer les aptitudes chez les écoliers. Paris. E. Flammarion, 1924, p. 51.

2) *H. Piéron*: Le développement mental et l'intelligence. Paris. F. Alcan, 1929.

3) *E. Claparède*: O. c. p. 55 și ⁶⁴.

mult variațiilor individuale ale aceleiași vârste, este un test de aptitudine.

Testele de vârstă mintală se împart și ele în mai multe grupe. Schema lor e următoarea:

Teste de vârstă mintală,	}	I. Teste sintetice (globale)	{	1. Individuale-verbale. 2. „ neverbale. 3. Colective-verbale. 4. „ neverbale.
		II. Teste analitice	{	1. Individuale. 2. Colective.

Istoricul dezvoltării acestor teste l-am făcut în prima parte a capitolului de față; acum vom încerca să precizăm cât mai bine care sunt avantajele sau dezavantajele testelor individuale sau colective, cu care se măsoară inteligența globală, căci numai acestea ne interesează pe noi în lucrarea de față.

Avantajul aplicării testelor individuale stă în faptul că experimentatorul își poate da seama de diferitele particularități ale individuiului, ca: atitudinea, felul limbajului vorbit, atenția, starea emotivă, fizionomia feței, etc., fapte după care ne putem da seama și de specificul temperamental al subiectului. Prin metoda aceasta subiecții cu reacțiuni încete nu sunt dezavantajați, fiindcă, în genere, nu se ține seamă de timpul de execuție a probelor. Un alt avantaj al aplicării testelor individuale este următorul: cotarea rezultatelor se face chiar în cursul examinării și imediat după terminarea ei putem trage concluziile, care astfel vor fi în mai mare concordanță cu faptele. Aceste teste se pot aplica copiilor de orice etate și chiar subiecților anormali.

Dar nu-i mai puțin adevărat că testele individuale au și multe dezavantaje. În ce privește admisitrarea probelor, ele se fac în condiții neegale de experimentare pentru diferenții subiecți. De asemenea la cotarea rezultatelor se simte uneori influența unor anumiți factori personali în legătură cu dispoziția momentană a experimentatorului, care poate influența pe subiecți prin

felul vocii sau prin mimica feței. De aceea el trebuie să fie foarte exercitat în vederea aplicării acestor teste.

Testele colective, spre deosebire de cele individuale, prezintă un mare avantaj: probele sunt făcute în condițiuni identice, aceeaș durată și aceleași explicații pentru toți subiecții unui grup. Subiecții lucrând în grup, nu pot fi influențați de persoana examinatorului, dacă acesta ține cont de instrucțiunile recomandate pentru aplicarea fiecărui test. Aplicându-se testele simultan la un număr mai mare de subiecți, munca examinatorului e mult ușurată.

Testele colective prezintă însă și multe desavantaje; ele nu pot fi aplicate la copiii mai mici de 4 ani, iar cotarea rezultatelor se face după examen așa încât nu se poate controla sensul răspunsurilor. Indivizii cu reacțiune înceată pot fi desavantajați, fiindcă testul trebuie rezolvat într'un timp anumit, acelaș pentru toți subiecții.

Dacă ar fi să ne pronunțăm în favorul unei metode de investigație a inteligenței, atunci am recunoaște superioritatea metodei colective asupra celei individuale, dar numai dacă nu se pierde din vedere scopul primordial pentru care au fost făcute aceste teste: cunoașterea cât mai perfectă a capacității mintale a unui individ și să nu să aibă în considerare numai ideea că valoarea unui test e proporțională cu numărul observațiunilor făcute, căci astfel se poate întâmpla să pierdem în calitate ceace se câștigă în cantitate.

Să vedem acum care sunt criteriile unui test de inteligență și de ce norme trebuie să țină seamă acela care le creiază. După *Pintner*, creatorul testelor de performanță, un test de inteligență perfect trebuie să îndeplinească următoarele trei condițiuni:

1) Testul trebuie să prezinte situații noi subiecților și în acelaș timp să difere de cunoștințele lor, căci numai așa se poate face deosebirea între inteligență și cunoștință.

2) Un test e bun dacă arată că performanța crește cu vârsta, iar aceasta se bazează pe faptul că inteligența crește din copilărie până la maturitate.

3) Testul trebuie să concorde și cu alte judecăți asupra inteligenței aceluși subiect. Deși aceste judecăți sunt subiective, totuși se face corelația între judecata profesorului asupra inteligenței elevului și între reușita lui la un test de inteligență. În locul judecății arbitrare a profesorului însă, se poate aplica o nouă scară de teste de inteligență pentru a observa corelația cu alte teste aplicate aceluiaș elev.

La aceste caracteristice ale testelor mai putem adăoga și pe aceea că un test bun trebuie să fie astfel întocmit încât să ațâțe interesul subiecților.

În ce privește *etalonarea* testelor trebuie să se țină iarăși seamă de mai multe condiții. Etalonarea presupune examinarea cu un test a unui număr cât mai mare de subiecți neselectați. La etalonarea testelor se ține seamă de regula propusă de *Borbertag*: un test e potrivit pentru o vârstă oarecare dacă e rezolvat de 75% din totalul subiecților din aceea vârstă, care au fost examinați, între care 50% sunt normali și 25% sunt superiori. Dacă procentul subiecților care rezolvă testul e mai mare de 75%, înseamnă că testul e prea ușor și corespunde unei vârste inferioare. Dacă e rezolvat de mai puțin de 75%, înseamnă că e prea greu și corespunde unei vârste superioare. În mod mai larg însă, se consideră un test reușit dacă 60—80% din numărul total al subiecților examinați îl rezolvă.

După ce testul a fost aplicat și etalonat, ne folosim de următoarele metode pentru exprimarea rezultatelor, prin care se arată gradul de inteligență:

1) *Vârsta mintală*, întrebuintată de *Binet-Simon*, înseamnă că performanța unui individ este egală cu performanța medie a copiilor de aceeaș vârstă. Aceasta însă are neajunsul că nu ne dă posibilitatea să exprimăm etatea mintală peste 14 ani când știm că încetează creșterea inteligenței, dela această vârstă îmbogățindu-se numai cunoștințele.

2) *Coeficientul de inteligență* propus de *W. Stern* în 1912,

a cărui formulă este: $\frac{E. M.}{E. C.} \times 100$ ¹⁾ Datorită acestui coeficient, subiecții examinați cu un test de inteligență, pot fi împărțiți în trei mari categorii: normali, cu un coeficient de inteligență de 100, superiori care au coeficientul de inteligență peste 100 și inferiori cu coeficientul de inteligență mai mic de 100.

Formula propusă de *Stern* s'a păstrat din două motive: a) coeficientul de inteligență rămâne constant, nu se schimbă cu vârsta, deci are o valoare prognostică mare; b) ne dă o indicație mai precisă asupra dezvoltării mintale. Tot prin ajutorul coeficientului de inteligență se dovedește regularitatea creșterii inteligenței dela vârstă la vârstă, precum și epoca în care stagnează această creștere, 13 ani și 8 luni, cum au arătat testele colective prin care s'a măsurat inteligența recruților americani.

3) *Coeficientul scării pe puncte* a lui *Yerkes*, care a stat la baza etalonării tuturor testelor de grup. Aceasta din cauză că oferă o metodă mult mai științifică de cotare: nu se mai apreciază răspunsurile prin „da” sau „nu”, ci prin „mai mult” sau „mai puțin”. Fiecare probă rezolvată va primi un punct, deci nu e cotată numai reușita sau nereușita, ci și grade variate de succes între aceste două limite. Avantajul scării pe puncte stă în aceea că se aplică totdeauna în întregime, pe când scara lui *Binet-Simon* nu ne permite acest lucru, fiind prea extinsă și deci prea obositoare pentru subiecți.

Etalonarea scărilor pe puncte se face întrebuițând metoda quartilelor în cazul că subiecții sunt în număr mai mic de 100. sau metoda decilelor când sunt cel puțin 100. Prin această metodă a quartilelor noi putem compara nu numai copiii de diferite vârste între ei, ci și copii de aceeași etate. Astfel după numărul de puncte pe care subiectul le obține, putem vedea dacă e normal ca inteligență, superior sau inferior vârstei sale. Aceste rezultate se pot exprima și grafic prin ogiva lui *Galton*.

În concluzie putem spune că dezvoltarea mare pe care a

---

¹⁾ E. M. = etatea mintală a subiectului; E. C. = etatea cronologică a aceluiaș subiect.

luat-o teste de măsurare a capacităților mintale a indivizilor, este o dovadă plauzibilă a eficacității aplicării lor în viața socială. Datorită acestor teste, care au început să fie aplicate și în selecțiunea și orientarea profesională, s'a ajuns la traducerea în faptă a dictonului: „Omul potrivit, la locul potrivit”. Căci datorită acestor teste putem face o diagnoză mintală, care este în acelaș timp și o prognoză, arătându-ne posibilitățile de realizare ale unui individ în viitor. Că această prognoză va putea da greș, e foarte probabil. Dar aceasta nu ne poate determina să renunțăm la orice posibilități de diagnosticare a inteligenței. Căci, după cum foarte bine remarcă *W. Stern*: „Prognoze cu exactitate matematică nu există în legătură cu viața umană. Aceasta o știm din medicină. Inșă unele rătăcirî ale medicilor în privința diagnozei sau prognozei, sunt oare un motiv pentru a respinge medicina în întregime”¹⁾.

Tudor Arcan

(Va urma).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Metode științifice pentru studiul individualității

Odată fixat obiectul psihologiei, oamenii de știință nu s'au mulțumit cu atât, ci au căutat să-și precizeze și metoda cu ajutorul căreia să poată face investigații în acest domeniu. Evident că o știință experimentală trebuie să utilizeze experimentul, care în cazul nostru nu se mulțumește numai să experimenteze ci și măsoară. Deși măsura în problema individualității pare paradoxală, totuși faptele ne confirmă acest lucru. După cum putem face măsurători antropometrice, măsurând înălțimea, greutatea corpului, indicele toracic și indicele cefalic, tot așa putem măsura aspectul fiziologic și anume

1) *W. Stern*: Probleme der Schülerauslese. Leipzig, 1926, p. 36.

funcțiunea diferitelor organe : inima, plămânul etc., precum și aspectul psihologic.

În domeniul psihic s'a început cu măsurarea percepției, întinderea, preciziunea, felul percepției, dacă este analitică sau sintetică. În felul acesta putem măsura, atenția, memoria, imaginația, gândirea și gradul de gândire, puterea de gândire, simțul critic, dacă e analitică sau sintetică, ajungând astfel să măsurăm inteligența.

Deasemenea latura afectivă a comportamentului se poate măsura. Exemplu : măsurăm curajul sau frica unei persoane; la temperament, impulsivitatea sau adaptabilitatea la o situație iar la caracter putem măsura stabilitatea, lărgimea și aspectul etic. Toate aceste măsurători se fac pe baza metodei de observație experimentală, care înlătură o mulțime de greșeli cauzate de prejudecăți sociale sau individuale, ce s'ar strecura în rezultatele observării făcute la voia întâmplării. *Prin experiment putem repeta faptul ; prin urmare nu avem o observare făcută la voia întâmplării ci pregătită.* Avem deci posibilitatea să urmărim faptul pe toate laturile ; îl putem varia și descompune în componentele lui, repetând situația spre a o controla. În felul acesta îl putem prinde în mărimi măsurabile. Vedem deci că avantajul experimentării constă în faptul că arată nu numai ceea ce face subiectul, ci și ceea ce este în stare să facă. Prin această metodă putem să constatăm fenomene, la care cursul natural al lucrurilor nu le-ar da prilejul să iasă la iveală și care sunt de mare importanță pentru soluționarea problemei.

Experiențele se pot face individual în laborator sau colectiv în clasă.

În laborator putem supune subiectul la o cercetare amănunțită servindu-ne de instrumente precise. În cazul acesta subiectul nu este distrat de către colegi. Experiența colectivă se face cu un număr mai mare de subiecți și au o valoare generală ; iar subiecții nu sunt ruși din mediul lor ca în cazurile individuale.

Toate aceste experimentări se fac cu scopul de a se cunoaște cum primește individul impresiile lumii exterioare și cum reacționează față de ele. Faptul acesta îngăduie o cercetare cantitativă, sprijinită pe anume procedee de determinare. În acest scop s'au inventat o mulțime de aparate, dintre cari unele din ele n'au rămas decât cu o valoare istorică, mai ales de când testul a dat rezultate mult mai sigure și precise. *Testul este un experiment de probă, prin care se caută dacă o anumită însușire psihică există și în ce măsură la un individ.* Prin această metodă nu studiem procesul ca atare, ci numai existența sau neexistența lui la un individ. E deci o probă care caută să precizeze diferitele aspecte ale comportamentului intelectual. Ele au fost scoase la iveală de probleme în legătură cu individualitatea.

Astfel Francisc Galton, ilustrul antropologist englez stabilește sub un aspect riguros diferențele interindividuale pe bază de măsură. Pentru el măsura individualității a fost un mijloc de a deslega problema selecțiunii umane și tot odată o posibilitate de înregistrare în mod statistic.

Marele merit în descoperirea acestor probe — teste l-a avut Alfred Binet cunoscutul psiholog francez. Pornind dela probleme de ordin practic el ajunge la această descoperire. Cu ajutorul lui Simon, Binet fixează prima scară metrică a inteligenței, dând posibilitatea de a diagnostica în ani pe înapoi și înaintații mintali. Testele lui Binet și Simon au fost verificate de diferiți psihologi, în special de Goddard și Terman, psihologi americani.

Sunt mai multe feluri de teste care se pot grupa, după scopul pe care-l urmărim. Multe din ele poartă numele psihologului care le-a inventat sau care le-a complectat. Cele mai bune verificări și complectări au fost făcut de Goddard și Terman. Ei s'au ocupat atât de testele individuale verbale și neverbale cât și de testele de grup. Întrucât multe teste fac apel la scris și la citit și această posibilitate con-

stituind o piedică pentru analfabeți, psihologii americani au fost determinați să inventeze teste, cari pot fi rezolvate și de analfabeți. Aceste teste au fost etalonate și la noi în țară de către Institutul de psihologie din Cluj. Cotarea testelor după Binet se făcea cu *Bine* sau cu *Rău*. Hering modifică scara lui Binet socotind răspunsul pe puncte, care ne dă o măsură mai precisă, obiectivă și cantitativă. Bazat pe această etalonare, psihologul William Stern, introduce *coeficientul de inteligență, care este raportul dintre etatea mentală și etatea cronologică*. Cu ajutorul testelor precise putem să determinăm rangul pe care-l ocupă subiectul printre ceilalți, sub raportul inteligenței sau unei alte aptitudini. Aici întrebuințăm metoda percentilajului. Un percentil este rangul pe care-l ocupă un individ la un total de 100 indivizi, aranjare urmată de rezultatele obținute printr'un oarecare test. Deasemenea pe baza examenului experimental al diferitelor aptitudini psihice, Rossolimo a putut să stabilească profilul psihologic al unui subiect, sub aceeaș grafică. Fiecare aptitudine este figurată, urmând mărimea sa într'o linie mai mult sau mai puțin înaltă și reunind vârfurile acestor linii se obține un profil, care desemnează fizionomia mentală a subiectului examinat. Prin acest profil noi ne putem da ușor seama de configurația psihică a subiectului.

N. V. Găgescu

Problema pedagogică la Tolstoi

Comemorarea lui Tolstoi cu ocazia împlinirii alor 25 de ani dela moartea sa (19 Noembrie) a adus în lumea rusească mari neliniști cu desgropări de gânduri și atitudini ce au trezit simpatii răscolitoare și tot atât de răscolitoare respingeri. În restul lumii omenirii lipsindu-i fastul unor carnavale spirituale, sărbătoarea

a rămas într'un fel de parfum religios, cu închinări la icoane tolstoiene și cu concentrări interioare asupra spiritului său.

Nu știu ce ar crede Tolstoi, dacă, scuturându-și pământul de pe piept ar ieși din mormânt — trunchios așa cum era — privind cum omul sărbătorește victoriile sale, victorii în care el n'a crezut niciodată. Poate această priveliște i-ar mai slăbi din curelele îndoielii, i-ar mai fura din acidul disolvant al spiritului, dându-i în taină credința că este „ceva" ce dă *Rostul lumii* — mai mult — că viața lui, care l-a lovit cu atâtea întrebări sceptice, a avut un rost.

Dar el doarme; a rămas omul așa cum l-a prins moartea, turburat de visul realităților și de realitatea visurilor; omul care s'a întrebat mult și s'a îndoit și mai mult, fiindcă nu putea crede. Viața pe care Dzeu i-a turnat-o cu găleata în piept nu și-a putut găsi scopul nici în Dzeul creștinului, nici în progresul culturii, nici la farmecele artei și nici chiar în ea însăși, în plăcerea de a trăi. Și totuși Tolstoi a luptat pentru toate acestea, a luptat cu victorii și înfrângeri, risipindu-se în tot locul. Mujicul dela Iasnaia Poliană cu darurile inteligenți în suflet a fost toată viața un preot care a închinat daruri unui Dzeu în care nu credea, risipindu-se pentru idealuri despre care avea conștiința că sunt minciuni. Poate aceste decepții înalte pe care le-a vârat în suflet formele culturii mari l-a făcut pe Tolstoi să se retragă la o formă de viață mai simplă, în mijlocul sătenilor dela Iasnaia Poliană, cu doruri ascunse de a vărsa lumină în sufletele deschise sincer. De aici pornește idealul său pedagogic.

Cine urmărește întreaga viață spirituală a acestui gânditor poate simți că îndreptarea sa spre idealurile pedagogice este mai mult un protest — în parte contra stării istorice care ținea mujicii întinați în neștiință și mizerie — dar mai mult contra sensului culturii și în special, culturii educative, care nu era în stare să ridice aceste suflete simple la o formă de viață superioară. Nădejtile pe care Tolstoi și le prinde de acest nou rol, rolul de educator se pot vedea din înșiși principiile pe care tinde să le aplice.

Crizele sufletești prin care a trecut Tolstoi începând cu adolescența, în care s'a aruncat cu pornirile unui desperat în brațele credinții ce i-a picurat-o în suflet părinții săi pravoslavnici, ca să se oprească pentru scurtă vreme turburat și imens pentru că nu a găsit ceea ce a căutat, nu a găsit bunătatea și virtutea — pe urmă sărind în partea opusă, îngropându-se în viață fără conștiința niciunei ordini morale — l'au scuturat din temelii dându-i rezerve, adeseori prea multe, în fața anumitor probleme. Mai târziu când spiritul său se prinde de anumite creații în domeniul culturii, căutând ca prin aceste creații să dea un sens vieții sale, lucrul s'a întâmplat la fel. Căci într'adevăr după cum credința, pe care o deprinsese de copil și care-i dase ca reazem și scop al vieții pe Dzeu și adevărurile creștine, începu să se disolve la lumina rațiunii, aducându-l într'un fel de scepticism față de tot ceea ce era dumnezeesc; sau mai propriu — bisericesc, credințele sale în artă, în puterile frumoase ale ei au avut aceeași soartă prin faptul că a sfârșit prin a nu putea crede că această artă ar putea servi cândva de scop al vieții. Însă ca să primești o viață pe care Dzeu ți-a dat-o goală, fără nici un scop este un chin, pentru că orice om, cât de simplu ar fi în construcția sa spirituală, pretinde un *motiv* pentru care trebuie să trăiască, un ideal pe care trebuie să-l îndeplinească. Ori dacă această viață nu-i poate da omului nici o misiune, nici ca să realizeze pe Dzeu, nici să desăvârșească frumosul, nici binele și nici măcar pentru plăcerea de a trăi — atunci la ce e bună?

Este adevărat că Tolstoi atunci când n'a crezut în aceste idealuri a simțit că viața este fără sens, însă nu-i mai puțin adevărat că dincolo de toate aceste îndoieli el a simțit un lucru: a simțit că dacă vrei ca viața să aibă un sens, dacă vrei să poți crede în idealurile ei, atunci trebuie să ai o naivitate, o *binecuvântată naivitate*.

Cultura cu toate luminile ei aprinse nu a putut să dea mulțumire vieții lui Tolstoi și de aceea se întoarce la viața simplă a mujicului, mirându-se de puterea și dragostea cu care acesta primește viața, trăind-o într'o credință care-i venia de Sus.

Intr'adevăr, după ce pe la 1857 Tolstoi face o călătorie prin Europa apuseană, se întoarce cu impresia că civilizația nu i-a dat omului prea mult în ceea ce privește conținutul vieții sufletești. În aceste momente îi vine în minte pentru prima dată ideea unei cariere pedagogice, ideea de a se îndrepta către spiritele naive în care formele civilizației și ale culturii încă nu-și făcuseră cuib, din aceste suflete voia să clădească oameni care să se aplece cu încredere asupra vieții. La această epocă fondează prima școală țărănească la Iasnaia Poliana. Tendința sa nu era să dea cunoștințele epocii sale acestor țărani, ca prin acestea să-i transforme în oamenii lumii noi, ci tocmai ca prin anumit mediu moral și cultural să întărească concepția optimistă și sănătoasă cu toate lumile ei de vise, pe care o avea țăranul despre viață. — „Aici (în această școală) — scrie Tolstoi — eu lucrăm în numele progresului, însă aveam o atitudine critică față de acest progres. Eu îmi ziceam că unele fenomene ale progresului au un mers neregulat și că trebuie să te porți cu multe concesii față de oamenii simpli, copiii mujicilor. În realitate eu mă întorceam în continuu în jurul nedeslegatei probleme, care consta în a învăța fără a ști ce“.

Intr'adevăr Tolstoi deschizând școala se simți neputincios de a pătrunde în sufletele micilor ascultători și după un an (1859) pleacă din nou în streinătate cu scopul tocmai ca să învețe cum trebuie să procedeze pentru a învăța pe alții, neștiind el singur nimic.

După câțva timp se reîntoarce la Iasnaia Poliană unde organizează școala sătenilor, model gratuit la care veniau patruzeci de copii de ambele sexe. Timp de trei ani și-a legat întreg sufletul de aceste ființe naive pe care ar fi voit să le oblige printr'un fel de atmosferă caldă și plină de dragoste să vină la școală. În sensul acesta școala sa ia caracterul cel mai reprezentativ al școlii libertății, mergând până la formula extremă: „cine vrea și când vrea“. Intenția sa era ca prin școală să clădească o lume simplă cu care sufletele mujicilor să se simtă bine cu credințele

și ocupațiile lor. Credința sa era că Dzeu nu trebuie căutat în ceruri ca pe o ființă care privește zăbind deasupra oamenilor, ci Dzeu trebuie realizat pe pământ; trebuie găsit în dragostea omului față de om, în organizarea societății pe baze morale ca să poată visa scopuri înalte spre bunul mers al colectivității și în deobște al mujicilor. Din această privință se vorbea atât de mult în Rusia despre curioasa conversiune religioasă a lui Tolstoi, pentru că de fapt este un lucru de mare importanță spirituală să reduci principiul divin la niște simple forme sociale cu scopul de bunul mers obștesc și aceasta numai de dragul clasei oropsite. „Cu cât consider mai mult viața muncitorilor cu atât îmi dovedesc că ei au *credință* în sensul adevărat al cuvântului și că numai prin această viață le rămâne posibilă”. Poate aceste suflete au format pentru Tolstoi un fel de miraj care îi promitea un reazem solid al vieții. Cine își aduce aminte de drama sguduitoare a unui personaj neînsemnat din „*Răsboiu și Pace*” simte perfect aplicația naturală a marelui gânditor față de aceste suflete. Karataief este un țăran simplu, un suflet de o bunătate rară, care nu știe nimic decât că Dzeu i-a dat viața s'o trăiască și că datoria lui este să îndeplinească aceasta, ajunge prizonier la Francezi. În retragere Karataief cade bolnav de friguri nemai putând merge. Francezii îi hotărăsc moartea. În ultimele momente tânărul țăran apare liniștit, cu ochii ridicați spre cer în fața puștilor întinse înspre el, așteptându-și moartea. Viața mi-a fost dată, moartea iarăși mi-a fost dată, acesta este gândul care îi aduce liniște și mângâiere, tocmai fiindcă credea în ceea ce gândea.

Atașamentul atât de strâns a lui Tolstoi față de aceste suflete poate vine tocmai din neîncrederea pe care o are față de toate formele culturii și din conștiința că omul *natural*, totuși imbibat de credințe, este mai fericit. În sensul acesta idealul său pedagogic se apropie destul de mult de cel al lui Rousseau. Ambii stau într'o *atmosferă negativistă*, respingând efectele civilizației și căutând omul natural. Tolstoi s'a dovedit și de astă dată omul

sălbatic (elefant, cum îi spunea Turgheneff) care spunea că unde vezi două pietre lăsate de Dzeu una lângă alta, acolo e bine, unde le vezi puse una peste alta de om, e rău, iar unde le vezi șlefuite și aranjate, acolo e foarte rău, pentru că omul vrea să clădească ceva.

Nu știu, însă dacă Tolstoi, pledând pentru o viață simplă ca cea a mușicilor dela Iasnaia Poliana, n'a admis, prin însăși naivitatea acestor mușici, o credință foarte pronunțată în formele culturii și ale civilizației.

Tolstoi nu căuta pe omul natural al lui Rousseau, care să fugă de efectele dezastruoase ale civilizației, ci pe omul care ia atitudine de încredere față de viață, chiar când această viață este amestecată și schimbată de formele civilizației — *căuta pe mușicul rus plin de Dzeu și lepădat de vicțiile sale.*

De câte nădejdi nu s'a legat Tolstoi în acești trei ani de *mare dascăl*, sunt lucruri care nu se știu și nu se vor ști niciodată. Dorința lui de a ridica viața mușicului s'a lovit de realități îndărătnice. Mușicii cufundați în mizerie i-au luat unul câte unul copiii, având nevoie de brațele lor. Dascălul amărât, incurând a căzut bolnav mai mult la suflet, decât la corp. Cu încă un mare ideal îngropat el pornește în pustiul Baschinilor pentru o viață și mai simplă, ca să respire aier curat și să „trăiască ca un *animal*“.

Tolstoi pedagogul s'a închis printr'o înfrângere care l-a aruncat într'o nouă îndoială: a voit și a crezut prea mult, așa cum a făcut totdeauna și n'a aflat nimic, îndoindu-se prea mult, așa cum a făcut iarăși totdeauna.

Zevedeu Barbu

Pentru misiunea învățătorului

Orice structură școlară este fructul unei concepții. Concepție care a incolțit în creerul legiuitorului. Astfel, avem state cu diferite structuri școlare, fiecare intercalându-se deo-

sebitelor ideologii. Nu e mai puțin adevărat, că aceste ideologii singuratice, trebuie să presinte și ele o continuitate, respectând un fir istoric. Faptul acesta e ușurat însă de acela, că în ultima analiză, toate manifestările unei națiuni, poartă imprimată o anume pecete etnică. Aceasta înseamnă că avem în : politica, arta, literatura etc. fiecărei națiuni, note comune. Ba, mai mult : că aceste manifestări singuratice, reprezintă numai o anume claviatură din simfonia mare, unitară, și care se numește *Națiune*. Înțelegem aici *Națiunea*, ca realitate distinctă, organică.

Dar aceasta însemnează că ridicăm *Națiunea*, astfel înțeleasă, pe cel mai înalt plan, considerându-o ca unicul și cel mai autentic izvor de energie.

Ea este realitatea mare, sub semnul căreia vrem ca tot bagajul nostru bio-psihic. E mama noastră a tuturor, cu al cărei destin, noi și acțiunile noastre, ne împletim, celule neînsemnate în sine, dar dirijate de geniu-l.

Și astfel se va înțelege de ce există un caracteristic german, francez, englez etc, cu tot atâtea culturi.

Acest caracteristic se manifestă prin cei mai autorizați exponenți ai geniului național : prin *marea masă anonimă*, privită în totalitatea ei, precum și prin *oamenii reprezentativi*. Intre acești doi factori, există un raport de dependență, ultimii respectând linia trasată de întâii. S'ar putea spune că între ei există numai deosebire de grad. (Pentru ilustrarea acestora, să ne gândim o clipă la firul continuator între literatura noastră populară și cea cultă : Eminescu și Blaga ambii cântând pe o claviatură cu autorul Mioriței !).

Iată de ce, acele note comune în manifestările unei națiuni, de cari vorbeam, se desprind cu ușurință, aceluia care privește de pe un plan totalitar. Și iată de ce, inovațiile cari n'au nimic aface cu ființa etnică a unui neam, sar în ochi.

De acest adevăr își dau seama mai toți bărbații cu răspundere națională. Dar nu e mai puțin adevărat, că acolo

unde el a fost neglijat, a dat rezultate catastrofale pentru destinul națiunilor respective.

Analizând notele mari, comune, ale culturii românești, găsim ca un fir roșu, conducător, două mari idei, călăuzitoare.

Acestea sunt : *ideia națională și ideia morală.*

Pentru documentare, alăturați literatura noastră populară, de cea a cronicarilor. Luați acel : „Și cu voia lui D-zeu, biruit-au Ștefan Voevod“, unde se împletesc armonic amândouă aceste idei. Luați figurile reprezentative, cari s'au identificat mai mult cu ființa neamului : Ștefan cel Mare, Bălcescu (mai ales aceștia), Eminescu, atât de specific *național* și atât de adânc moral în semnificația opiniei sale.

Și îndrăsnim a afirma, că acel fir roșu de care am vorbit, se continuă și azi, referindu-ne la personalitățile reprezentative ale culturii românești actuale (Cultura este ansamblul manifestărilor spirituale și de energie, nu suma ci sinteza lor) Este zodia sub care s'a născut, și care-i va trasa destinul pe cărarea veacurilor.

Acela care va studia spiritul școlii românești, va observa că pe deasupra lui planează — fir conducător — aceste două idei amintite. Aceasta însemnează că ne aflăm în linia de conduită a culturii noastre.

Dar aceasta mai însemnează, că întreg învățământul nostru trebuie să converge în liniile lui mari, spre acest ultim scop. Traducând aceasta, urmează — că școala noastră, înainte de toate trebuie să inspire *spirit naționalist și simț moral.*

Acestea vor alcătui făgașul *culturii formale.*

Și iată rolul covârșitor și mai ales răspunderea uriașă a educatorilor. Santinele de pază, în realizarea unui destin național ! Depinde de felul, dacă înțelege a rămâne simpli salohori, sau a ridica profesiunea la rangul de *misiune.*

În această lumină trebuiesc privite noile imbolduri, pline de avânt tineresc în această frumoasă imprimăvărare națională. Și așa de bogate vor fi roadele, câtă înțelegere, spirit de jertfă și suport moral vom așeza temelia.

Și dacă nu s'a exagerat afirmându-se că Germania de ieri a fost opera învățătorului german, - nu e mai puțin adevărat că și pe umerii învățătorului român apare greutatea unei misiuni istorice.

Sorbiți, învățători români, apa vie a acestei misiuni. Toți cari sunteți logodiți cu destinul aurit al neamului. Dăru-iți-i resorturile ultime ale ființei voastre. E singura rațiune a o justifica.

Ion Moldoveanu

Șezătorile culturale sătești

Motto: „Cultura e suflet omenesc în vecinică acțiune, tot mai departe și mai sus“.

N. Iorga

Desprindem aci, — din marea problemă a culturalizării maselor — problema șezătorilor sătești.

Facem însă o distincție dela început între șezătorile sătești tradiționale, milenare, neorganizate de oficialitate și între cele din zilele noastre, organizate după gustul, pregătirea și priceperea, intelectualilor ce le aranjează.

Mai trebuie să recunoaștem, — dată fiind ținta acestor șezători cu adulții satului, — că șezătorile culturale sătești din zilele noastre își au origina în cele dintâiu, fiind o întregire, o complectare, ba chiar o desăvârșire a vechilor noastre șezători sătești.

Poporul nostru românesc, — un popor demn și capabil de o cultură mai superioară aici în răsărit, prin vitejia vremurilor, a fost stingherit, — ba chiar oprit de multeori — de a-și arăta ceace poate, a rămas în urmă, neputându-se ținea la pas cu „frați lui din apus“.

Astfel singura posibilitate de manifestare — atunci când nu erau școli, sau când școlile erau împotriva lui ca națiune,

erau șezătorile sătești, isvorâte dintr'o necesitate istorică și sociologică.

Începutul acestor șezători, al acestui mijloc de culturalizare naturală, nu se poate preciza. El se ascunde în negurile vremurilor de bejenie, în începutul ființării neamului nostru.

Așa dar, șezătorile vechi sătești, tradiționale, durează de veacuri, fără carte și fără învățător.

Ele au ființat, — ca mijloc de culturalizare, — pretutindeni și nicăiri, căci urme scrise n'avem despre ele.

Căci, șezătorile vechi, milenare, tradiționale ale Românilor s'au ținut pe lângă vatra focului, pe prispa casei, și'n tot locul, cu un program moștenit din generație în generație. Programul e acela care place și azi, atât de mult, tinerilor ca și bătrânilor : basme, legende, cântece, anecdote, etc., cu singura deosebire că erau nescrise.

Această deosebire, însă, dă prilejul de manifestare individuală de emulație, de variație și mai presus de toate, erau un minunat prilej de creație.

Prin acest fel de manifestări — astăzi puncte cardinale în cadrul problemei de culturalizare prin școală și înafară de ea, — poporul nostru s'a încheșat, și-a format lanțul de legătură indestructibilă, și-a format *conștiința națională* !

Noi români, avem o cultură populară destul de originală, cu care ne putem mândri. Ea este și națională. E destul, pentru a dovedi acestea, să amintim pe câțiva dintre autorii noștri : iată bunăoară câțiva cari în lucrurile lor dovedesc cu prisosință ce datoresc culturii populare, cum e Ion Creangă, în minunatele sale amintiri, apoi Anton Pann, Ion Pop—Rețeganu, etc.

Dealtfel acest prilej al șezătorilor sătești, era și unica școală a vremurilor vechi, mai puțin intelectuală, dar mai mult tradițională.

Trecând acum la șezătorile culturale sătești, din zilele

noastre, la șezătorile organizate de oficialitate, pentru a repara și întregi, ceea ce am pierdut în cursul vremurilor, va trebui să recunoaștem că astăzi sunt prea multe societățile ce vor, și cari își atribuie desigur, un rol de culturalizare.

Ș'apoi în frivolitatea cu care se lucrează — demulțorii — se comit fel de fel de caraghioslăcuri, prinse așa de minunat, de nemuritorul Caragiale, care a imortalizat atâtea crâmpene de acest fel.

Oamenii buni și simpli, dela țară, doritori, setoși de cultură, iau adeseori tot ce văd și ce aud, imitând pe cei ce vin în contact cu ei. Astfel pătrunde falsa cultură la sate, caracterizată de Dl. Gh. D. Mugur în cele ce urmează : „La han nu se mai joacă sârba, ci se foxtrotează și știți cine: Jenel, băiatul învățătorului cu D-ra Lelia, fata popii, venită dela București unde a stat o iarnă la o soră măritată cu un elev de administrație. Și după ei tot tineretul satului, căci cine ar putea rămâne mai prejos“.

Admirabil e prinsă realitatea. Și se potrivește tot așa de bine și la alte chestiuni: bunăoară pătrunderea cântecelor, romanțelor de mahala. La fel, o fată întoarsă dela oraș unde a fost servitoare, aduce un tangou-cântat, să-i zicem „La căsuța albă“ sau altfel, și într'o săptămână îl știe tot satul. Mi-a fost dat să văd cu ocii mei asemenea lucruri.

E primejdia zilei, caracterizată ca falsă cultură de marele învățător Gh. D. Mugur, care completează : „Falsa cultură vine cu imoralitatea și nerușinarea, cu falșul medic și falșa moașă, cu avorturile criminale, cu reducerea voită a numărului copiilor, cu scăderea populației“. Iată dar pentru ce suntem revoltați asupra acelor cari vor să facă operă de culturalizare la sate, fără a cunoaște realitatea, fără a cunoaște rana ce trebuie vindecată, lucrând zi de zi, și urmărind rezultatul muncii, ceea ce nu pot face agenții culturali-voiajori, ci numai „Apostoli neamului“.

Și când aceste rătăcirii își fac loc în pătura dela sate,

— adăugând aici și mentalitatea adusă de unii, foști prizonieri pe diferite fronturi în timpul războiului mondial, sau de curentele primejdioase de după războiu, — nu e momentul să se înlătore aceste primejdii print'o reacțiune de îmbunătățire morală și culturală ?

Iar această îndreptare cine s'o facă ? Unde și când s'o facă ? O fac și o vor face învățătorii, alături de ceilalți intelectuali ai satelor, cari înțeleg a jertfi o parte din activitatea lor, în mod desinteresat, pentru a binemerita dela Patrie, numele de misionari culturali.

Această activitate, cu scopuri bine precizate, de tămăduirea unor moravuri, de îndreptarea unor practice, de reînvierea unor tradiții pierdute în vremuri, sau furate de străini, apoi chiar cu gândul precis de a introduce unele lucruri noi, potrivite pentru poporul nostru și clădite pe [fondul real al acestuia, nu se poate face decât în cadrul unor șezători culturale sătești, unde oamenii sunt gata să primească atâtea lucruri bune, frumoase și înălțătoare — dar mai presus educatoare, în sensul fixat dinainte de noi.

Locul cel mai potrivit pentru ținerea acestor șezători e „Căminul Cultural“ sau Casa Culturală termenul neavând mare importanță.

Aici, la „Căminul Cultural“ — rezultatul muncii idealiste a unora, și ținta dornică de atins a altora, — într'o înfrățire și seninătate pilduitoare, să se desfășoare programul cultural al șezătorilor sătești. Aci să vezi întreg satul românesc : bătrâni cu peri cărunți, femei, bărbați, flăcăi și fete, toți ca'ntr'o mândră sărbătoare să se desfăteze, bucure și lumineze.

Să reînvie, aci, din nou dansul, cântecul haiducesc, doina, portul și obiceiurile românești. Satul să trăiască intens viața de români și creștini.

Nu-i Cămin Cultural în sat ? Nu-i nimic, el se va face dacă sunt cele de mai sus, cari să-l reclame, să-i dea viață,

când va fi. Până atunci în tot satul e o sală mai mare : fie la școală, fie altundeva. Munca, programul să fie. Snfletele să fie pregătite, să fie mari. Căci celelalte urmează ele la timpul lor.

Pentru aceasta însă, e absolută nevoie de concursul tuturor intelectualilor unui sat. E nevoie deci să fie chemați toți în hora muncii constructive, să-i dea toți concursul la îndeplinirea programului, pentru ca astfel să se vadă sporul așteptat dela învățători, și atât de necesar pentru viitorul acestui popor de viță nobilă.

Numai atunci vom putea satisface gândurile părintești, cuprinse în Circulara 170.489 din Oct. 1935 de 8 paginii, a actualului Ministru al școalelor, Dl. Dr. C. Angelescu, unde citim : „Cunoscând patriotismul și devotamentul de care este însuflețită învățătorimea noastră, am ferma convingere că această învățătorime, conștientă de înalta ei chemare, va înțelege apelul meu și va îndeplini opera de cultură, la care o chem, binemeritând astfel de încrederea pe care țara și neamul o pune în ea“.

Să ne facem deci demni de această încredere !

Aghireșu, Ianuarie 1936

Vasile F. Călugăru

Cooperative școlare

Multe și variate sunt problemele care se discută și se impun astăzi și pentru care se caută căile potrivite deslegării lor de oamenii cei mai competenți, cei mai încercați de viață și de nestabilitatea vremurilor : educația națională, morală, culturală, educația spiritului, educația tehnică și educația disciplinei, pentru a nu aminti decât câteva.

Teancuri - neînchipuite de mari - de hârtie și râuri bogate în cerneală s'a întrebuințat în decursul vremii și se

pregătesc pentru a fi întrebuințate în viitor, întru buna lor deslegare. Mii de vieți au căzut lângă mese, ca soldatul cu arma în mâini, lăsând omenirii de după ei, presărat printre filele volumelor, aurul sufletului lor, isvor nesecat de muncă, temple în care au mers și merg să-și oțelească voința, să-și îmbogățească sufletul, să-și înfrâneze poftetele rele, cimentând o disciplină neclintită sau o muncă cu folos în ocupațiunea de toate zilele și să îndrume pașii celor șovăitori - au mers, zic, și merg - cei de ieri și cei de azi. Munca acestor eroi jertfiți pentru binele omenirii a încetat prin moarte, iar problemele frământate cu competență, au rămas tot necomplet clasificate, nu fiindcă ele n'au fost niciodată definitiv clasificate, ci fiindcă mersul vremii a pus întotdeauna ceva nou, tocmai acolo, unde se credea că nu mai e nevoie de adăugat nimic.

Când omul eră pătruns mai mult de puterea destinului și mai puțin de propriile lui puteri, sau neînchipuitele foloase ale științei, problemele de frământat erau ușoare și puține la număr, cu cât omul a reușit să se descătușeze din prima putere și să îmbrace haina nouă a puterii de muncă și mai mult a științei, cu atât problemele au devenit mai numeroase și drumul de pătruns în miezul lor cu mai multe răscruci și mai greu.

Această eră a trecut de mult pentru alte state din apus. Pentru noi s'a deschis frenetic odată cu intrarea în fruntariile adevărate ale neamului, adică în urma războiului mondial. După acest războiu am vrut să mergem în pas cu apusul, pașii apusului fiind pentru noi prea mari și prea iuți, ne-au cam încurcat și de multe ori ne-au așezat la răscruci. Sigur că personalități recunoscute au căutat păstrarea unei linii, care să ne-aducă ridicarea noastră.

După războiul cel mare un alt războiu a pornit, de data aceasta pe două fronturi: „culturalul“ a intrat în luptă cu „economicul“.

Câțiva ani s'a dat lupta fără a se ști de partea cui este victoria. In cele din urmă însă, „culturalul“ a cedat „economicului“ și criza își flutură de atunci steagurile ei cernite. Când se pronunță boala, doctorii îi fixează întâi diagnosticul și vin apoi cu medicamente pentru a o combate. Pentru a combate - dintr'o parte - criza din țara noastră, trebuie să ne îndreptăm ochi spre educația cooperatistă a acestui popor. Și pentru ca poporul major de mâine să fie bine pregătit în a înființa și conduce tot felul de cooperative, trebuie să educăm de azi tineretul și micuții noștri elevi în acest sens. Iată, deci, nevoia cooperativelor școlare. Iată problema care se pune pentru noi, iată porunca vremii, poruncă îndreptată tot spre noi, învățătorii, care ne mișcăm povoara zilelor în mijlocul celor ce urmează să înțeleagă mâine, mai mult decât cei de azi, foloasele oricărei inițiative de bine obștesc, luând - fiind din timp formați - parte activă în sânul lor. Proprietatea ogorului de pregătit pentru aruncarea mai cu folos a seminței este exclusiv a noastră. Să întrebuițăm toate uneltele agricole - cele mai bune și cele mai moderne - să întrebuițăm produsele de îngrășământ cele mai potrivite și metodele cele mai eficace pentru desțelenirea și complecta lui pregătire. Dacă acest ogor îl avem în ogorul - copil, apoi uneltele și metodele de lucru le găsim în noi. În lucru terenul, în lucru uneltele și metodele și câmpul cooperației se va desțeleni - ca și celelalte - și va ajunge să ceară singur sămânța!

Am spus mai sus, că majoritatea inițiativelor pornesc dela cei competenți și se adresează celor majori. Dacă facem o cercetare în felul cum poporul vârstnic a primit întotdeauna multiplu fel de inițiative, ajungem la convingerea, că dacă nu toate - dar majoritatea lor - au fost primite cu neîncredere. De ce? Fiindcă cei vrâstnici n'au avut din timp pregătirea necesară. Așa s'a întâmplat cu mai toate problemele arătate mai sus, așa s'a întâmplat și se mai întâmplă și azi cu cooperația noastră. Cine a trăit acele timpuri, își aduce bine aminte cât a fost de grea lupta primei mișcări cooperatiste din tim-

pul lui Haret și cu toții ne putem închipui cât ar fi fost de ușoară, dacă poporul ar fi fost din timp educat în această direcție.

Dacă se impune o pregătire : națională, culturală, spirituală, tehnică și disciplinară a tineretului, apoi - și eu sunt convins de acest lucru - se impune tot așa de mult - mai ales pentru vremurile noastre - și o pregătire cooperatistă. Cum se poate face educația cooperatistă - cu folos - a elevilor din școalele primare ?

Răspunsul vine repede și adevărat cum nu poate fi adevăr.

Da. Numai prin cooperativele școlare, elevii școalelor primare pot deveni cooperatori teoretici și - mai cu folos - practici de viitor.

Pentru că suntem la începutul acestor înființări de cooperative școlare, voi arăta mai jos, care este scopul cooperativelor școlare : teoretic și practic și cum poate un învățător să înființeze o cooperativă școlară.

Privită în tot, cooperativa școlară ne înfățișează scopul arătat mai sus, adică : pregătirea viitorilor membrii cooperatori, pregătire și teoretică și practică. Și în adevăr acesta este primul și marele scop. Teoretic, elevul are ocazie să învețe din venire în contact direct și din explicație la moment, ce este : chitanță, bon, registru jurnal, partizi, maestru, străță, bilanț, etc, cum se face o incasare sau o plată și ce anume operațiuni cer. Ce este capital social, inițial, scris, vărsat, ce sunt părți sociale, beneficiu, pierdere, devedente, etc.

Asupra compunerii consiliului de administrație, ce atribuție au : președintele, vicele, secretarul, casierul, cenzorii, și membrii.

Practic, elevul învață când se întrebuințează registrele și actele arătate mai sus, ce este o întrunire de comitet : ordinară sau extra-ordinară, cum se face un proces-verbal și cum își îndeplinește atribuțiile fiecare membru din comitet. Cumpărarea pe prețuri mai mici și vânzarea cu prețuri mai mari, pentru a produce un beneficiu, care să le crească ca-

pitalul social, obișnuința de a vinde și de a cumpăra, de a inspecta activitatea casierului și a vânzătorului, răspunderea față de banul altuia și emulație în a depune sumele economisite. Elevi pricep binele societății în care s'au constituit și aceasta le ajută la cunoașterea societății omenești, unde fiecare trebuie să trăiască în bună înțelegere.

În afară de scopul teoretic și cel practic, cooperativele școlare mai urmăresc și alte două scopuri asemănătoare întru câtva cu cele de mai sus, - dar care cer mai mult timp pentru îndeplinit - și anume: moralo-cultural și material-economic; fără de ele nu se pot atinge cele dintâi și să facem educație cooperatistă.

Ce cuprind ?

Scopul moralo-cultural cuprinde:

a) Educația practică-cooperatistă prin: instrucție practică, distracție educative, muncă la un loc și ajutor reciproc.

b) Desvoltarea iubirii aproapelui, cimentarea unirii pentru a se ajunge la solidaritate.

c) Creiarea mediului favorabil pentru desvoltarea cooperației în școală și în afară de școală prin: lecturi în acest sens și conferințe lunare pe înțelesul elevului.

d) Desvoltarea sentimentului patriotic prin iubirea și cunoașterea locului unde trăiesc.

e) Pregătirea elevilor pentru ocupațiunea lor de mai târziu prin instruirea lor practică în agricultură - cu toate ramurile ei - sau meserie după, cum este localitatea. Aceasta se poate face în grădina școlară și câmpul de experiență, sau în ateliere școlare bine inzestrate.

f) Serbări școlare pentru răspândirea culturii în mijlocul poporului, coruri școlare, teatru și sărbătorirea zilelor: a cooperației, ziua mamei, ziua copilului, ziua economiei, săptămâna cărții și a sărbătorilor naționale de peste an.

Fiecare cooperativă va înființa o bibliotecă și o secție de lectură; o secție de curățenie și una de practică agricolă,

puse sub conducerea elevelor sau elevilor din ultimile clase.

Scopul material-economic cuprinde :

a) Cooperativa va primi depunerile elevilor și va da dividende după cum va da în acel timp casa de depuneri și economie.

b) Va vinde — cu aprobarea institutelor de editură — reviste și cărți elevilor și părinților.

c) Va înființa ateliere școlare, va experimenta cultura plantelor medicale și uleioase. Va organiza primăvara o secție de distrugerea cuiburilor păsărilor stricătoare și de protecția celor folositoare. Va înființa mici farmacii populare.

Asupra înființării numai câteva vorbe.

Indemnați elevii Dv. să economisească și veți avea un capital frumos dela început. Comitetul școlar să încurajeze și el cu o sumă, învățătorii și alte persoane de bine și capitalul mic la început va crește cu timpul.

Incercați de înființați asemenea cooperative școlare și veți simți bucuria elevilor, pe lângă mulțumirea sufletească, că o altă problemă se desleagă.

Scarlat I. inv. Coșereni Ialomița

L i n i ș t e

Din fulger naște intrerupt
Un bulgăre de pară,
Și tot așa din început,
Încearcă dorul să-mi dispară.

Din negrul veșnicului eri,
Un mâine, nu se mai inchiagă....
Un vis dispăre 'n fade zări,
Nimic din inima-mi pribeagă.

Un cântec, tângue pe buze veștejite
Durerea sufletului gol de patimi,
Dorințele adorm sub pleoape obosite
Și totul se destramă, amintiri și lacrimi...

Marcela-Arcan

Aici, printre toți

Măinile se întindeau avide
să culeagă rodii de cer —
era încă zodia visului albă,
cântecul stătea negăsit prin firide
cum în teacă o lumină de hanger.

Apoi viața 'n singe-a năvălit
și-a scris cu sămne roșii de furtună
itinerar strein și ne voit,
cum nu poate poemul să spună.

Copilul în legendă s'a închis,
acolo printre basme și grădini,
să mai păstreze umbre moi de vis.

Dar cerul vrut s'a ridica departe
să nu mai poți citi stelele'n carte —
măinile întinse au căzut
și-au împietrit cu degetele 'n lut.

...Sunt ierburile-amare aici, împrejur
și n'am văzut un pom sub ramuri greu;
tu rupe-mi legătura de lut, atavic șnur,
rămâi să paști miresme lângă pământ, iar eu
Să mă ridic, serafic, spre visul tot mai pur.

George Popa

Cea mai mare piedică pentru găsirea adevărului, e încăpățănarea omului care se crede că știe și cunoaște totul.

Droz.

Suntem mari prin gândire și folositori prin acțiune.

C. G. Dissescu.

Voevodul

Pășește din legendă și cronici Voevodul
Pe lespezi de istorii înmugurite 'n veac.
Culeg din strălucirea-i ce-a luminat norodul
Buchet de albi luceferi ofrandă să vi-l fac.

În mantie de soare, când îl fura cuprinsul
Să aducă faima țării și numele-i în lat,
Părea de aur zarea și foc era întinsul
Iar el în fruntea oștii, arhanghel aripat.

În urmă-i, crin în floare, îi rămânea Domnița.
Cu zorile'n surâsu-i, ea înfloreau'n castel.
Și înfloreau mălinii, cum i 'nflorea alțița.
Și'n jur, țara-i grădină, îmbobocea pastel.

Și apoi, când Domnul firii, popas dădea vieții,
Imbrățișându-și țara cu lanuri grele'n rod,
Intors, oșteanul mândru, la poalele cetății
Nu știai care-i soare și care Voevod.

Dar, peste veacuri salbe tot ninge din uitare
Și colb de aspre cronici s'aștern și peste-aceste.
. . . Ci'imbobocesc cum crinii în răsărit de soare
De câte ori renaște crai nou pe-agreste creste.

Ion Moldoveanu

CĂRȚI

B. IORDAN: ÎNVĂȚĂTORII — ROMAN — (ED. CUGETAREA).

Fără un teasc literar, cu recenzenți de ocazie — cumpărați pe turtă dulce — improvizați în critici adhoc, cari măsoară gândul și adâncimea lui, după numărul paginilor, nu ne putem împlânta rotunzimea unei idei, în oglinda limpede a valorii reale. Nicăiri ca în literatură nu s'a îmbulzit atâta desmăț și — atâtea blăstămății.

Improvizații își fac drum cu coatele setoși, grăbiți după glorie, infulecând aplauze fictive, dela glumeți luați drept inteligenți și culegând aprecieri dubioase prin prietenii interesate, cu aparență de obiectivitate, dar în realitate fără nici-o noină de adevăr, buntuzind un orgoliu flămând după vanități și afaceri cu miros de vitrină. Iată de ce *ne lipsește atmosfera de cuminecătură și n'avem calitatea reclamată de solemnul dejgh:ocării sufletului „dăruit” în scris.* Căci ce altceva este scrisul, dacă nu o *dăuire necumpănită a fapturii tale desăvârșite?*

Când B. Iordan a apărut în *editură proprie* cu *Normaliștii* — viață pe care el însuși o trăise și pe care — o immortaliza turnându-i suflet din sufletul lui — se găsea la o răspântie golașe. Fără prieteni și acces dosnic la redacțiile și culisele criticii noastre de mântuială, „*Normaliștii*”, au înfruntat totuși critica cea mai obiectivă, constituind — după ocupația scriitorului: „invățător” — o adevărată relevație.

Normaliștii au fost pentru invățătorul dela Ismail, cartea de debut, dar nu mai puțin și cea de strălucită afirmare. Au venit după aceea, *Vitrina cu păpuși de porțelan*, *Delta* (Pământul ispitelor) și acum în preajma sărbătorilor, *Invățătorii*, urmarea directă a *Normaliștilor*. Un ciclu condensat ce se va rotunzi prin cel anunțat: *Revizori și Inspectori*. Opere cari l-au pecetluit pe grinda epicului românesc ca pe unul din cei mai buni scriitori ai genului. Cu Iordan se subliniează încăodată adevărul subliniat de noi undeva, că romanul nu se scrie cu mânecele suflecate.

Cuvântul își va contura viața numai dacă se va plămădi din realitate, — dovedind prezența omenească sculptată în arta gândului scris.

În toate romanele lui B. Iordan întâlnim cel mai înalt accent de prezență al *scriitorului om*, care a creat un nou univers, de dragul meu, al tău și al semenului frate. Și fiindcă ne găsim între eroii lui și ne simțim unși de iubirea ce le-a dăruit, trebuie să-i întoarcem aceeași iubire, într'o indoită cupă.

Am urmărit cu satisfacție evoluția estetică a d-lui B. Iordan și ne-am bucurat împreună de succesul lui artistic. Pentru că nu se putea concepe până mai ieri, un *scriitor invățător*, după cum nici n'a fost astfel socotit, decât o glumă proastă a peisajului rural. Ca și când talentul ar fi subordonat cutărei diplome academice ce-ar fi monopolizat regia de scriitor. Ori cu *Invățătorii*, B. Iordan, năruie toți praporii ideilor preconcepute.

Există în această carte un suflu de realism ce se inecă în viață. Sunt aicea icoane dăltuite pe care le trăim fiecare din noi într'o carieră deochiată din cele mai ingrate, cu încârligate frământări, în lupta de toate zilele cu pecetea datoriei de apostol și ironia grosolană la care s'au dedat cei ce ne privesc chiorș și cu un desgustător dispreț.

O rezumare a romanului de care ne ocupăm, e neverosimilă. Vieța nu se poate rezuma. Ci se trăiește. Și trăirea izbucnește din fiecare pagină clădindu-se tumultoasă.

După zilele trăite în internat „normaliștii” se despart, în desagi cu o diplomă banală, ca să între în altă viață, pentru care au fost pregătiți, dar care le-a rămas tot străină. De aci lupta dărză, pentru cucerire. Întâi un post — fie chiar în Basarabia — apoi clădirea trudnică a sufletelor alterate de copii ne dedați cu slova și de oameni — nu răi — dar și mai rău,

neîncrezători și ostili. Iar când ai ajuns să-ți crezi o atmosferă în care ai avea dreptul să trăiești, văzând bine, că totul respiră prin tine și prin munca ta, intervin cancamurile politice, răutatea colegilor, îngustimea inspecțiilor și mutările disciplinare.

Îți vine să sudui toate rânduilele astea când trăiești cu Bucur Matei — proaspătul învățător din Șichirlichitai, un cătun cu șaisprezece case, într'un pustiu de pe platoul Basarabiei — toată gama frământărilor dascălești desconsiderată la centru și luată în bătaie de joc. Școala nu mai e un scop, ci un mijlc de parvenire slugarnică.

Idealist incorrijibil, dragostea lui nepătată cu Libelula — pe nume Clara Dombrovski — este buntuzită de șicanările colegilor anacroni, și a ignorantului revizor ce-și edita inspecțiile în căruță, în timp ce învățătorul căuța să mulcomească pofta teribilă după brânză, a doamnei „revizoriță” procurându-i câte-o roată de caș proaspăt care balansa la notă după numărul kilogramelor.

Realitatea e desculțată de toate bulendrele și tipărită în pielea goală. Uneori e revoltător goală și atunci talentul d-lui B. Iordan atinge maximum de realizare epică, completat prin finețea și gingășia portretelor de lirism indiușător, în amintirile copleșitoare ce țin de urât pusteii basarabene, în care vieața s'a desțelenit dincolo de orizonturile afunde cu miraj de întrebare. Chiar dacă deschiderea s'ar fi mărginit la simpla înseilare a diferitelor anotimpuri sufletești în cari își desnoadă eroii nemulcomitele lor dureri și tot ar fi o realizare. Dar „Invățătorii” nu-i un jurnal și nici măcar un calendar vital. Pentrucă ceea ce te cuprinde în menghina interesului flămând de scene, este însuși conflictul pe care autorul și-a brodat acțiunea romanului. Conflict ce atinge maximum de inscenare și cel mai înalt potențial de tratare.

Scrisă într'o limbă aleasă și nevedită cu un talent ce te imbie la crezământ, cartea D-lui Iordan constituie o victorie. Victoria emoției de mână cu tehnică. Dovada cea mai eclatantă că autorul este un virtuos, ce-a moștenit toate calitățile.

V. Copilul Chiatră.

Dr. DOMINIC STANCA: „*Între două fronturi 1914—1918*”. Editura Patria. Pag. 322. Costul Lei 80.

Un suflet sbuciumat de vremei, predestinat să îndure întreaga gamă a suferinții războiului cel mare, luptând frate contra frate. De aici a și plecat Dr. Stanca spre a da lucrării sale titlul de mai sus; iată fragmentul: „Sufletul mi se sbătea și măcina între două fronturi: datoria, cinstea, loialitatea față de țara în care trăesc de o parte, iubirea fraților de același sânge, visul milenar al libertății naționale de altă parte... două pietre grele, între care se macină încet și mi se mistue sufletul...”. Apucat pe ulițele patriarhalei amintiri, autorul ne pune în fața unui vis, unde omul trăește numai sufletește, căci corpul care a rămas pradă înghețului și musafirilor frontului, păduchii și ploșnițele, nu există. Sunt impresii culese acolo unde teama glonțului a dispărut și unde urechea se desfată cu superbul concert al fluerăturilor sinistre de plumbi, grenade și obuze, solia unei cruci ale cărei brațe abia incopciate, indică marginea altei lumi, ultimul

popas... odihna de veci! Mormanele de trupuri reci, care exală un miros pestilențial îți creează atmosfera desgustătoare de viață, visând alta, „unde nu este nici intristare nici durere”. Germanie... crudă cale ți-ai ales pentru împlinirea dorinții deșarte „Drang nach Osten”; Dacă ai fi știut ce buchet te așteaptă, te-ai fi resemnat și ți-ai fi pus cenușă în cap, cu un ceas mai târziu, la tine în bârlog, nu aiurea. Dreptatea și temerara realitate nu iartă. Dr. Dominic Stanca în calitate de locotenent medic tânăr înrolat de soartă și vitregia vremilor, în armata puterilor centrale, luă parte pe fronturile din Bucovina, contra Rușilor și Românilor; mai târziu la Piava, contra Italianilor. Tablouri redade cu multă sinceritate, împletesc bine realitatea crudă. Cetind, treci dela un moment la altul fără să observi; numai bietul suflet care simte loviturile impresiilor pe toate coardele, te face să oprești, din când în când cetitul, cerșând un pic de răgaz. O carte, pe care dacă o începi, nu te dai bătut până n'o termini. Momentele și fazele importante ale marelui războiu, precum și conturarea viitorului nostru, atât de bine prinse, aduc o laudă pe drept meritată autorului. De altfel, lacrimile smulse discret în timpul cetitului cărții Doctorului Stanca, sunt destul de grăitoare.

Damian Popescu.

T. ARGHEZIU: *Cărticica de seară* — poezii. — (Ed. Cult. Națională).

Noul volumaș aduce o notă nouă în lirica argheziană, exprimând posibilitățile de afirmare ale acestui mare artist. Infruntând, cele două volume: — *Cuvinte potrivite* și *Flori de mucegai*, — *Cărticica de seară* nu prea are afinități vizibile. Nu atât ca motiv, ci ca exprimare. Ultima carte e apelaată spre un mai accentuat modernism, străin de anumite gusturi coperciniene, dar cu o dublată tendință spre-o vizibilă și voită tendință de obscurități căutate și încilcită sintaxă.

Mulți nu știu să aprecieze frumusețea poemelor rustice și tăria vitalității cuvintelor pe cari le-a creat Arghezii. Pentrucă neputând trece pragul dintre vulgăr și poetic se încilcesc într'o nedumerire pe care-o rezolvă cu o ridicare din umeri. Și pe drept cuvint la el, vulgărul ce-a degenerat de-adreptul în pornografie, constituie șoș de biserică.

Căci auziți-l în aceste versuri:

„Dă-mi mina ta fără putere
Cu finul de-a valma
Taurul vrea să-ți lingă palma”.

Arghezii n'are nevoie de reclamă. Pe lingă indemnurile și momelile poetraste de șatră, ale haităilor cu titlu de reclamă, s'a cristalizat ca o rară sensibilitate poetică. Iată de ce nu-l mai prind nici huiduielile.

Noi vrem numai să-i dejghiocăm — în dorința pentru respectul frumosului și al artei — vanitățile pe cari mai mult și-le așează, decît le posedă. Pentrucă sufletul lui larg, nu credem c'ar fi capabil să mustească nimicnicii omenești.

Uitați-vă numai cum transformat în bou alb nevinovat își cere iubita sub formă de pășune:

„Culcă-mi-te trindavă pe coarne,
Fă-te jugul meu de carne,
Stăpina frumoasă ca aurul
De care tremură taurul“.

Există aici o scabroasă inspirație, care pentru un debutant ar constitui o măciucă ce l-ar lovi drept în moalele capului, săturindu-l de-a mai scrie versuri. Așa, pentru Argezii mai stăruie ca semn de întrebare.

Ne pare rău că nu ne îngăduie spațiul să ne extindem în analiza largă a volumului de care ne ocupăm, pentru a prezenta cititorilor noștri toată gama de realizare al acestui neîntrecut versificator. Cititorul să caute posibilitatea de a-l gusta pe 'ndelete, pentru a-și face o idee personală de ceea ce este Argezii. Altfel nici nu contează.

Poezia argheziană nu-i ermetism decit pentru profani.

V. Copilu-Cheatră.

LEON A. BOCHIȘIU: PE CĂILE LEVANTULUI (Constanța, Istanbul, Saloniki, Volos, Kalkis, Athena, Creta, Alexandria, Haiffa, Jaffa).

În această călăuză atât de necesară celor dornici de a străbate acest frumos drum, — indicat pe coperta lucrării — autorul ei, un tânăr licențiat al Academiei Comerciale, Cluj, se dovedește a fi un valoros element al generațiilor noastre.

Lucrarea de față — poate prima, — nu se prezintă ca o încercare. Autorul, în cursul descrierii acestei frumoase călătorii, presară multe pasagii instructive, dovedindu-și încăodată serioasa pregătire, într'o formă atrăgătoare.

Cartea e înzestrată cu 2 hărți: Marea de Marmoră și Marea Egee, indicând drumul făcut, ambele lucrute de tânărul autor.

Dorul de țară, dorul de climele Ardealului drag, îl poartă mereu cu gândul înapoi, mărturisind singur: „Cât de scumpă este amintirea celui din urmă drum străbătut prin țară studentește!“ Sau: discret, întoarcem capul în spre țară, pentru a o mai vedea, poate pentru ultima dată.

Sunt atâtea lucruri, înecate în bezna trecutului, pe care autorul ni le-a reinviat cu multă sârguință, desvălindu-ne frumoase pagini de istorie locală.

Așteptăm cu nerăbdare vol. II-lea promis de autor, asupra Palestinei. Cartea e tipărită în editura „Minerva“, Cluj, 1935. Lei 40.

V. F. C.

ED. CLAPARÈDE, P. BAVET: *Observațiuni asupra mișcărilor și turburărilor din timpul somnului*. Archives de Psychologie, p. 177—224.

Aceste observațiuni sunt rezultatul unor experiențe făcute de Stanislaw Maliniak în „Laboratorul de Psihologie“ al universității din Geneva.

Intrucât în timpul somnului organismul nu e în repaos complet, primind impresiuni și elaborând încă unele reacțiuni, atenția medicilor și psihologilor, cercetând copilul, s'a îndreptat și în această direcție. Experiențele făcute de Stanislaw Maliniak au de scop să înregistreze mișcările din timpul somnului și să determine cauzele probabile ale acestor mișcări.

În anul 1913 fiziologul Szimansky a construit un aparat care să înregistreze mișcările din timpul somnului, numit actograf. El a făcut primele

experiențe, pe cari le-a publicat în 1914. Însă aceste experiențe s'au făcut cu animalele (asupra activității și repaosului). Era nevoie de o adaptare a aparatului la om, ceea ce a făcut Claparède.

După ce discută problema ca atare, tehnica experiențelor, le analizează, trage mai multe concluzii. S'a servit de aparatul adaptat al lui Claparède care a fost așezat sub somniera, în timpul somnului înregistrat toate mișcările ce le făceau copiii.

Hipnografele au arătat în majoritate „o fază de liniște în cele două prime ore ale nopții, apoi o fază de mișcări mai mult sau mai puțin numeroase, urmată, către ora cinci sau șase dimineața de o nouă perioadă de liniște, având după aceia mobilitatea din ce în ce mai accentuată, care precede deșteptarea”. Nu este sigur — spune mai departe cercetătorul — că mobilitatea somnului este într'adevăr un somn al profunzimii sale; nici agitația, un somn al somnului superficial.

În rezumat, voi da concluziile la cari ajunge dl. Stanislaw Maliniak:

1) Mobilitatea din timpul somnului este un reactiv la diferitele influențe cari au acționat asupra organismului. (Deci, că organismul primește stimuli și reacționează și în timpul somnului).

2) Împrejurările externe și interne rămânând constante, somnul prezintă o regularitate remarcabilă (se verifică și întărește punctul unu).

3) Numărul propriu de ore ce a servit de bază experiențelor este de șase.

4) S'a observat o oarecare influență calmantă a opiumului asupra mobilității somnului (Credința comună că prin opium se obține o completă imobilitate în somn, pe care experiența științifică o găsește falsă).

5) Culcatul de vreme pare să favorizeze un somn calm.

6) Emoțiunile — șoc — agită somnul și influența lor se manifestă mai ales asupra primelor ore ale somnului. Emoțiunea — tensiune — nu exercită un efect în sens de turburare. (O întărire a cercetărilor asupra somnului și de până aci. Deasemenea e punctul de vedere psihanalitic).

7) Oboseala, cea fizică și intelectuală, acționează ca excitant și agită somnul; în doze mare îl calmează.

8) Sunt apoi unele turburări din cauza proceselor fiziologice.

Cercetări și studii au mai făcut Gerber și Rembold (acțiunea unor substanțe hipnogene asupra mobilității somnului, în 1923), Kreidl și Herz (asupra somnului orbilor și surzilor, dacă prezintă alte caractere decât cele ale normalilor); diferite alte mișcări ale somnului au fost studiate de Karger, Guttmann, Johnson și Weigand.

I. Georgescu

O. ȘIREAGU: *Noua lirică ardeleană*. Cluj, Ed. Transilvania. 1935. Pag. 182. — Lei 60.

„Noua lirică ardeleană” a D-lui O. Șireagu era menită a fi o frescă a noului puls literar ardelean. Cu alte cuvinte, ne așteptăm să-i vedem într'o frumoasă alegere pe cei mai tineri Crainci ai noului scris poetic ardelean. Din acest punct de vedere, antologia de față, pe lângă incontestabile calități, aduce și o mare lacună. Lipsesc poeți dintre cei mai veritabili. Em. Giurgiuca, G. Boldea — și talentul și memoria acestuia ar fi cerut-o —

Ștefan Baci, N. Caranica, George Popa, și poate mai sunt și alții, așteaptă ed. II sau un nou antologist. Aceasta cu atât mai mult cu cât celor 25 nume intrate li s'ar fi putut aplica o și mai vițuroasă selecție.

Pentru rest, Ion Focșeneanu, C. Miu-Lerca, Grigore Popa, C. S. Anderco aduc frumoase realizări și speranțe și mai frumoase.

Condițiile tehnice și munca D-lui Șireagu — în ceea ce a dat, — ireproșabile.

PANAIT ISTRATI: *Codin*. — Colecția Akademos. Pag. 262. — Lei 38.

Panaït Istrati nu mai este printre noi, Marele iubitor de oameni și marele hulit de aceștia a plecat în călătorie din urmă.

Scriitorul Panaït Istrati a rămas. A rămas cu Chira Chiralina, Casa Thüringer, cu Nerantsula, cu Țața Minca, cu Haiducii și cu întreaga viață plină de sbucium și iubire ce clocotește în fiecare pagină scrisă cu sânge.

De plecare ne-a făcut un ultim dar. Este acest *Codin*, în care-l regăsim cu dragostea pentru aproapele, de cele mai multe ori oropsit și cu dragostea pentru natura bună, inconjurătoare. Aceste sunt cele două sentimente ce fac pârghia acestui frumos volum: dragostea pentru om și dragostea pentru natură. De data aceasta, natura este a noastră, românească și prin aceasta Istrati s'a integrat solului ce l-a născut și i-a oferit ultim sălaș.

Numeroșii săi cititori îl vor regăsi în acest volum: bun, captivant, sincer și mai ales artist.

BCU Cluj / Central University Library Cluj *Ion Moldoveanu*

INFORMAȚII

DOLIUL ANGLIEI

Zăbranic negru au arborat cele cinci continente. Din apusul Europei, Regina Mărilor ne-a transmis vestea neagră, că întâiul său cetățean, Regele George V. s'a despărțit pentru totdeauna de țara sa și de viață.

În turbulența actualelor vremi, Anglia și-a avut în regele său punctul de întâlnire a intereselor vitale și unitatea călăuzitoare și necesară în trasa-rea unui destin istoric.

Drumul și ascensiunea parcursă în răstimpul celor 70 ani de viață și 25 de domnie, Regele George V. a știut să le împletească indiscutabil în ființa națiunii sale. Defunctul rege a fost un model de monarh, care s'a integrat mai mult ca oricare din predecesorii săi în pulsul cotidian al țării sale. Aci este și secretul marei popularități de care s'a bucurat.

În marile evenimente cari i-au implinit existența, George V a știut să țină o cale dreaptă, dictată de un imperativ moral: calea păcii. Din acest punct de vedere, *doliul Angliei* crește peste întinsul continentelor, identificându-se în semnificație cu *doliul Păcii*.

Ion Moldoveanu

† EPISCOPUL ROMAN CIOROGARIU

Din Oradea primim vestea tristă a morții episcopului R. Ciorogariu.

Personalitatea defunctului s'a risipit, bogată, îmbrățișând, în parcursul celor 83 ani impliniți, toate laturile de manifestare culturală. Profesor și director al Seminarului din Arad. A militat în ziaristică la organul de afirmare națională, *Tribuna*, relevându-și merite nepieritoare în istoria politică a Ardealului. A condus revistele *Biserica și Școala* la Arad și *Legea românească* la Oradea. Memoriile și le-a condensat în volumul „Zile trăite” (1927). Meritul cel mai mare, însă, și le-a câștigat pe teren bisericesc. Chemat pe scaunul episcopesc al Orăzii, din 1919, a realizat o adevărată operă de ctitor al Bisericii naționale, acolo, în punctul critic al țării.

Iată de ce numele Episcopului Roman Ciorogariu se înșirue cu cinste în galeria marilor ctitori ai românismului. Ion Moldoveanu

COMEMORAREA LUI VASILE PÂRVAN LA UNIVERSITATEA DIN CLUJ

Societatea Studenților în Litere și Filosofie a dovedit încă odată bunul gând de care e condusă, adăugând șirului de inițiative frumoase de până acum pe aceea a comemorării lui *Vasile Pârvan* și a desvelirii bustului dăruit Universității în ziua de 19 Ianuarie a. c.

În fața sălii care-i poartă numele s'au strâns azi studenți și profesori, ca după o binecuvântare sfințită de mâini preoțești să ni se arate, de sub pânza care-l acoperia, bustul de bronz al lui Vasile Pârvan. Președintele societății desvelind bustul, lăsându-ne să privim fruntea înaltă și ochii savantului, a făcut un gest mareț prezentându-ne alături de imaginea activității marelui om pe cea fizică, pe care mulți dintre noi nu o cunoaștem.

Dăruind Universității bustul lui Vasile Pârvan, dl. V. Mănescu lasă urmă neștersă a activității grupului de studenți pe care i-a condus un an întreg și care au înțeles să-și încoroneze prodigioasa lor activitate prin așezarea figurei austere a marelui dispărut ca o troiță la răscruci. Asupra frunții luminoase se vor opri mulți ochi obosiți și multe gânduri se vor îndrepta spre inițiatorul care a înălțat, alături de sala care-i poartă numele, imaginea celui ce a împărtășit idei și cultură tineretului pe care l-a iubit atât și care acum îi aduce micul lui prinos de recunoștință.

La comemorarea care a urmat în sala Vasile Pârvan, în fraze scurte, pătrunse de emoția amintirii marelui om, profesori și studenți au vorbit despre personalitatea maestrului.

Dl. V. Mănescu, președintele societății, deschide jedința, accentuând în cuvinte foarte frumoase și emoționante rolul pe care l-a avut Vasile Pârvan, ca factor cultural. În șirul de idei luminoase pe care le-a expus, am remarcat o frază plină de poezie și simțământ: „noi suntem ca florile răsărite din cenușa celor rămase din sufletul oamenilor mari”.

Dl. Prorector N. Drăganu, răspunzând în numele Senatului Universitar, laudă inițiativa Societății Studenților în Filosofie și Litere încheind cu următoarele cuvinte: „Doresc ca serbarea de azi să țină mereu trează în amintirea D-voastră imaginea lui Vasile Pârvan, filosoful strălucit, istoricul eminent și spiritul oratoric cărui ne închinăm azi”.

Dl. Prof. *I. Lupaş* vorbeşte din partea Academiei Române, accentuând activitatea ca istoric a lui Vasile Pârvan, pe care o moarte neaşteptată l-a doborât în vara anului 1927, în plin zbor al activităţii lui. Încheind se adresează studenţilor recomandându-le ca toată activitatea lor s'o încheie în slujba adevărului.

Dl. Prof. *S. Bezdechi* vorbeşte în numele discipolilor şi a celor ce l-au cunoscut de aproape pe maestrul Vasile Pârvan. Aduce un elogiu memoriei acestui mare savant, care ca un adevărat maestru ajută la luminarea minţilor tinere, a discipolilor pe care-i împărtăşea din bogăţia ideilor sale. Pentru munca titanică depusă de el, Vasile Pârvan şi-a primit azi o răsplată demnă de el, căci „*monumentele sunt mai presus de orice un memento continuu*”.

Dl. Prof. *D. Teodorescu*, fost coleg al lui Vasile Pârvan, schiţează personalitatea marelui savant, pe care ni-l înfăţişează ca om şi ca profesor. Cuvintele D-sale ne-au ajutat să ne complectăm imaginea bustului de bronz pe care l-a insuflăit înaintea ochilor celor ce nu-l văzuseră pe Vasile Pârvan.

Sedinta se termină într'o atmosferă de înălţare sufletească şi ceea ce se citea pe feţele celor ce păraseau tăcuţi locul unde a vorbit odinioară Vasile Pârvan şi unde azi s'a vorbit despre el, arăta că studenţii în Filosofie şi Litere au înfăptuit ceva frumos, prin comemorarea de azi.

Marcela Arcan

† INVĂŢĂTORUL TEODOR RUNCU.

După 36 ani de muncă încordată întru destelimea ogorului cultural, istovit de vremi şi necazurile acestei vieţi, colegul Teodor Runcu trece pentru totdeauna marginile altor lumi, sfidând mocirla acestei vieţi pământestii, unde lasă o familie cu 7 copii, pe care a iubit-o atât de mult, până în ultimele clipe.

Născut în 1880 Aprilie 23, în comuna Corpadea jud. Cluj, după ce termină clasele primare aci, la „Piaristi” în Cluj, urmă 4 clase secundare după care trece la şcoala normală din Blaj. Anul 1900 îl aruncă în rândul dascălilor confesionali la şcoala din comuna sa natală, având şi însărcinarea de cantor bisericesc. În 1918 odată cu împlinirea visului milenar, trece în aceeaşi calitate, în aceeaşi comună, la stat, unde funcţionează până la moarte.

Om inimos, dărz în hotărâri şi mai presus iubitor de Patrie, ia parte în fruntea unei delegaţii de săteni la măreţul act al „Unirii” dela Alba-Iulia”. Mai târziu cu un an, îl găsim printre delegaţii însărcinaţi cu preluarea şcoalelor din Cluj, dela aceia cari ne-au ţinut sclavii lor o mie de ani. Şi ca un corolar al împlinirii datoriei ce a avut ca „Român”, în acele momente istorice, sfinte şi fericite pentru ori ce pui de Român, ia parte în 1922 la încoronarea Regelui tuturor Românilor, Ferdinand I. Pe tărâm şcolar, a fost un element de frunte. Mulţi din foştii săi elevi, azi cu situaţii bune, cari la mormânt i-au dat ultimul salut, sunt o grăitoare dovadă a rezultatului muncii fostului coleg Runcu. După o grea operaţie, soţia şi cei 7 copii, zadarnic au impletit la căpătâiul soţului şi tatălui lor nădejdi... căci ireparabilul se arată sub masca crudă a morţii. Plâns de toţi, în 13 Ianuarie a. c.

fostul învățător Runcu ia sborul spre ceruri... ultimul popas pentru toți.

Odihnește în pace, suflet nobil; icoana ta va rămănea deapauri întipărită în inimile noastre, cei rămași în urmă... cine știe până când...

Damian Popescu.

MATEI ION CARAGIALE.

Cel mai tăcut scriitor s'a întors în nemărginirea tăcerii.

Lutul clișos a încuiat în menghină de tină, ființa aceluia care a slujit neînduplecat un condei din cele mai originale.

În opera lui sublimul s'a îngujbat alături de cel mai grotesc sarcasm, pentruca realizarea să ducă de mină obscuritatea și măreția. Așa cum și-a ndatinat vieața. Un torturat semn de întrebare. O apariție apocaliptică în circă cu pecetea boieriei intelectuale și'n degete cu făuriri de personaje fantastice mustite de izul vinului lui „Crai de curte veche”.

Dar acest cavaler medieval cu cămașe tare și guler de-un căluș a mai ferecat în cuvinte cioplite, imagini de-o plasticizare și veșnicie rece, străine de simpla povestire.

Puțini îi cunosc „Pajurile” volumului postum de sonete, ce va rămănea un calendar poetic.

Erudiția trainică, l-a aplecat într'o muncă migăloasă spre un stil limpede și-o desăvârșire a frazei, rodită în „Soborul Țațelor” și „Sub pecetea tainei”; romane pe cari n'a apucat să le boteze cu tiparul.

Acum când veșnicia îi oferă dreptul să stea alături de marele său tată și „Freamătul Școalei” încrustă pierderea lui, pentru literatura română, noi îl îmbrăm cu prețuirea și înțelegerea noastră.

V. Copilu-Cheatră.

Domnilor învățători,

În numele Bibliotecii Pedagogice județene, venim și pe această cale a Vă aduce la cunoștință de existența ei și a Vă înștiința că se poate imprumuta orice carte prin adresă oficială de Direcțiunea școlii, fără a fi nimeni nevoit a se deplasa la Cluj.

Facem aceasta acum înaintea examenelor ce se apropie, știind că fiecare învățător are nevoie de reîmprospătarea cunoștințelor.

Directorul Școlii Normale de băieți, Cluj.

Președinte: I. VĂLEANU

SOC. „ASTRA”—ȘOIMII CARPAȚILOR” de sub președinția Dlui Prof. Dr. Iuliu Hațieganu, va da 3 producțiuni la Soc. de Radio-difuziune București, în cadrul orei străjerilor.

Vor participa satele: Zimboru (15. II.), Suceagu (3. IV.) și Aghireșu (30. V.).

Colegii din județ, cari au radio, sunt invitați a-i asculta, întrucât toate aceste 3 organizații vor fi conduse de învățătorii acelor comune.

Deasemenea colegii cari au coruri sătești cu adulți, fie în cadrul Astrei, fie alte soc., sunt rugați a trimite un scurt istoric al corurilor respective, cum și turneele ce le-au făcut în alte sate, spre a fi amintite la radio, în 30. V. de către Dl V. Călugăru-Aghireș, care e încredințat cu această cronică.

VIZITAȚI LIBRĂRIA

„REMUS
CIOFLEC“

CLUJ, PIAȚA UNIRII No. 8

Cel mai mare depozit de
Manuale didactice, rechisite
și imprimate școlare din
Ardeal.

**Rabat special pentru Cooperative
și Comitete școlare.**

In depozitul librăriei se gă-
sesc toate noutățile literare
și științifice, atât cele ro-
mânești cât și cele străine.

FREĂMĂTUL ȘCOALEI

Revistă de Pedagogie și Cultură Generală a învățătorilor din jud. Cluj

Anul II. No. 2.

1 Februarie 1936

S U M A R U L :

- I. Moga* . . . . . 24 Ianuarie 1859.
Teodor Arcan . . . Măsurarea inteligenței la adulți.
N. V. Găgescu . . . Metode științifice pentru studiul individualității.
Zevedei Barbu . . . Problema pedagogică la Tolstoi.
Ion Moldoveanu . . Pentru misiunea învățătorilor.
Vasile F. Călugăru . Șezătorile culturale sătești.
Scarlat I. . . . . . Cooperative școlare.
Marcela Arcan . . . Liniște — versuri —
George Popa . . . . Aici, printre toți — versuri —
Moldoveanu . . . . Voevodul — versuri —

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CĂRȚI

V. Copilu-Cheatră (B. Iordan: *Învățătorii*) și (T. Arghezii: *Cărțica de seară — poezii*) Damian Popescu (Dr. Dominic Stanca: *Între două fronturi 1914—1918*) V. F. C. (Leon A. Bochișiu: *Pe căile Levantului*) I. Georgescu (Ed. Claparède, P. Bavet: *Observațiuni asupra mișcărilor și turburărilor din timpul somnului*) I. M. (Panait Istrati: *Codin*) și (O. Șireagu: *Noua lirică ardeleană*).

INFORMAȚIUNI

Doliul Angliei. † Episcopul român Ciorogariu. Comemorarea lui Vasile Pârvan la Universitatea din Cluj. † Învățătorul Teodor Runcu. † Matei Ion Caragiale. Biblioteca pedagogică a învățătorilor din jud. Cluj. Soc. „Astra”, Șoimii Carpaților.

Cenzurat

Prețul 10 lei